

POSTANOWIENIE

6 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski (przewodniczący)

SSN Mariusz Załucki

SSN Oktawian Nawrot (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 6 czerwca 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej S. P. i W. P.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Opolu

z 15 marca 2021 r., II Ca 1388/19,

w sprawie z wniosku S. P. i W. P.

przy uczestnictwie Gminy N.

o ustanowienie służebności przesyłu,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Opolu do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Oktawian Nawrot Krzysztof Wesołowski Mariusz Załucki

[PG]

UZASADNIENIE

Postanowieniem wstępnym z 8 sierpnia 2019 r., sygn. I Ns 158/17, Sąd Rejonowy w Nysie, w punkcie 1. ustanowił na rzecz Gminy N., na nieruchomości stanowiącej działkę 25/43 położonej w N., dla której Sąd Rejonowy w Nysie prowadzi księgę wieczystą o nr. [...], odpłatną i nieograniczoną w czasie, służebność przesyłu, zaś w punkcie 2. oddalił wniosek o

ustanowienie służebności gruntowej. Sąd Okręgowy w Opolu, postanowieniem z 15 marca 2021 r., sygn. II Ca 1388/19, zmienił zaskarżone rozstrzygnięcie w punkcie 1. w ten sposób, że oddalił wniosek o ustanowienie służebności przesyłu co do zasady (pkt I) i oddalił apelację wnioskodawców (pkt II).

W skardze kasacyjnej opartej na podstawach określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., wnioskodawcy wnieśli o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w Opolu w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w Opolu w całości oraz uchylenie postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w Opolu w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

W ramach podstawy kasacyjnej określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. wnioskodawcy zarzucili naruszenie art. 211 ust. 2 w zw. z art. 22 ust. 4 w zw. z art. 216 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. 2017, poz. 1566, dalej: „p.w.”); art. 305¹ w zw. z art. 305² § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 pkt 3 i art. 9 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 nr 16, poz. 96 ze zm.) w zw. z art. 3 ust. 1 w zw. z art. 2 pkt 8, 10 i 20 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (Dz.U. 2001 nr 72, poz. 747 ze zm.) w zw. z art. 16 pkt 61 i 63 p.w.; art. 305¹ w zw. z art. 305² § 2 k.c.; art. 140 w zw. z art. 305¹ w zw. z art. 305² § 2 k.c. oraz w zw. z art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 2 i 3, art. 32 oraz art. 64 Konstytucji RP. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej wnioskodawcy zarzucili naruszenie art. 233 § 1 w zw. z art. 391 oraz art. 378 § 1 i art. 382 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a także naruszenie art. 327¹ w zw. z art. 387 § 2¹ k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia „w sposób co najmniej znacznie utrudniający (jeśli nie czyniący całkowicie niemożliwym) zapoznanie się z treścią uzasadnienia (w tym podstawą faktyczną i prawną rozstrzygnięcia Sądu II instancji oraz jego tokiem rozumowania)”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 331¹ § 1 k.p.c., jeśli przebieg posiedzenia jest utrwalany w sposób przewidziany w art. 157 § 1 k.p.c., uzasadnienie może być wygłoszone

po ogłoszeniu wyroku i utrwalone za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, o czym przewodniczący uprzedza przed wygłoszeniem uzasadnienia. W takiej sytuacji nie podaje się odrębnie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, a zamiast pisemnego uzasadnienia wyroku sporządza się transkrypcję wygłoszonego uzasadnienia (art. 331¹ § 2 k.p.c.). Stosownie do art. 331¹ § 3 k.p.c. do transkrypcji wygłoszonego uzasadnienia odpowiednio stosuje się przepisy o pisemnym uzasadnieniu wyroku.

Przytoczone przepisy wyróżniają dwie instytucje prawne. Pierwszą z nich jest uzasadnienie wyroku, które może zostać wygłoszone w określonych ustawowo przypadkach. Nie ulega przy tym wątpliwości, że uzasadnienie wygłoszone po ogłoszeniu wyroku i utrwalone za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk jest aktem jurysdykcyjnym. Drugą ze wspomnianych instytucji jest transkrypcja wygłoszonego uzasadnienia. Wyraźnie jej wyodrębnienie przez ustawodawcę w ramach tej samej jednostki redakcyjnej, czyli art. 331¹ k.p.c. nakazuje przyjąć, że instytucje te nie są tożsame, a w szczególności pełnią, przynajmniej częściowo, odmienne funkcje. Powyższe w pełni potwierdza jedna z dyrektyw wykładni językowej, a mianowicie zakaz wykładni synonimicznej.

O ile dla celów niniejszej sprawy różnice pomiędzy wskazanymi instytucjami nie stanowią zasadniczej kwestii, o tyle podkreślić należy, że ustawodawca, pomimo wspomnianych różnic, do transkrypcji wygłoszonego uzasadnienia nakazuje odpowiednio stosować przepisy o pisemnym uzasadnieniu wyroku. Zgodnie ze stanowiskiem doktryny odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy o pisemnym uzasadnieniu wyroku przede wszystkim odnoszące się do treści i konstrukcji uzasadnienia (art. 327¹ k.p.c.), konieczności złożenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, wymogów formalnych i fiskalnych wniosku oraz przyczyn jego odrzucenia (art. 328 i 331 § 2 k.p.c., przy czym część autorów wskazuje, że w przypadku transkrypcji nie znajduje zastosowania art. 328 § 3 k.p.c.), zakresu sporządzonego uzasadnienia i terminu jego sporządzenia (art. 329 k.p.c.), doręczenia wyroku z transkrypcją i pouczeniami (art. 331 § 1 i 3 oraz art. 332 § 1 k.p.c.), zasad cofnięcia pozwu (art. 332 § 2 k.p.c.), a także terminu do wniesienia apelacji (art. 369 § 1 i 3 k.p.c.). Do transkrypcji wygłoszonego uzasadnienia zastopowania zaś nie mają art. 329 § 4, 330, 332 § 4 i 369 §1¹ k.p.c.

(tytułem przykładu zob.: M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, Art. 1 – 477¹⁶, Warszawa 2021, s. 1047; T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz*, t. I, Art. 1 – 505³⁹, Warszawa 2019, s. 1118).

2. W kontekście rozpatrywanej skargi kasacyjnej podstawowego znaczenia nabiera kwestia odpowiedniego zastosowania do transkrypcji wygłoszonego uzasadnienia przepisów dotyczących treści i konstrukcji uzasadnienia. Zagadnie to, jak wskazano w poprzednim punkcie, nie budzi wątpliwości doktrynalnych. Podkreślić ponadto należy, że także orzecznictwo Sądu Najwyższego nie wykazuje w tym zakresie rozbieżności.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z 18 listopada 2015 r., III CSK 237/15, wygłoszone uzasadnienie wyroku powinno zawierać wszystkie elementy określone w ustawie, a także być zgodne z przyjętymi normami językowymi oraz odpowiadać podstawowym wymaganiom formalnym stawianym aktom urzędowym (sądowym), zaś transkrypcja uzasadnienia wygłoszonego powinna spełniać wszystkie wymagania urzędowego dokumentu pisemnego, także w zakresie poprawności językowej i powszechnie przyjętych zasad typografii (zob. również wyroki Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2019 r., V CSK 579/17; 25 sierpnia 2022 r., III USKP 137/21; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 6 grudnia 2017 r., V ACa 933/17). Nadmienić należy, że również w wyroku z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 2174/22, w którym Sąd Najwyższy odmówił uznania transkrypcji uzasadnienia wygłoszonego za dokument urzędowy, określając ją jako przetworzenie postaci dźwiękowej wygłoszonego uzasadnienia do postaci pisemnej (graficznej), stanowiące odzwierciedlenie tego, co zostało wygłoszone, jednoznacznie podkreślił, że powinna ona zostać sporządzona zgodnie z zasadami języka polskiego.

Bez znaczenia przy tym pozostaje okoliczność, że *de facto* pomiędzy słowem mówionym, a słowem pisanym występują częstokroć daleko idące różnice, które z prakseologicznego punktu widzenia mogłyby prowadzić do różnicowania standardu, jakiemu odpowiadać powinno pisemne, a jakiemu ustne uzasadnienie wyroku. Formułowane w tym zakresie w doktrynie opinie, wobec jednoznacznego

brzmienia art. 331¹ § 3 k.p.c., traktować bowiem należy jako postulaty *de lege ferenda*.

3. W judykaturze Sądu Najwyższego zgodnie przyjmuje się, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić podstawę uwzględnienia skargi kasacyjnej, gdy sposób sporządzenia uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji wyklucza poddanie go kontroli kasacyjnej (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów z 24 maja 2012 r., III CZP 77/11; wyroki z 13 maja 1997 r., II CKN 112/97; 11 maja 2000 r., I CKN 272/00; 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01; 15 kwietnia 2016 r., I CSK 278/15; 22 maja 2013 r., III CSK 293/12).

Pogląd ten zachowuje aktualność także w odniesieniu do uzasadnienia wygłoszonego (wyrok z 31 stycznia 2019 r., V CSK 579/17).

4. Przekładając powyższe na realia ocenianego postępowania, w pierwszej kolejności wskazać należy, że w świetle znajdującego się w aktach sprawy protokołu z ogłoszenia orzeczenia z 15 marca 2021 r., doszło do naruszenia art. 331¹ § 1 k.p.c. (k. 986 akt dołączonych). Przewodniczący po ogłoszeniu postanowienia, a przed przystąpieniem do wygłoszenia uzasadnienia nie dopełnił bowiem określonego w nim obowiązku, czyli nie uprzedził stron, że zostanie wygłoszone uzasadnienie utrwalane za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk. Jak zaś słusznie wskazuje się w doktrynie konsekwencją niedopełnienia powyższego obowiązku jest uznanie, że zostały podane jedynie zasadnicze powody rozstrzygnięcia, a nie doszło wygłoszenia uzasadnienia (zob. T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz*, t. I, Art. 1 – 505³⁹, Warszawa 2019, s. 1117 – 1118).

5. Stosownie do wniosku strony, Przewodniczący II Wydziału Cywilnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w Opolu, 17 marca 2021 r., na podstawie art. 158 § 4 k.p.c. zarządził sporządzenie transkrypcji ustnego uzasadnienia do 7 kwietnia 2021 r. Z adnotacji zamieszczonej na wniosku przez sekretarza sądowego wynika, że wykonana ona została 20 kwietnia 2021 r.

Nie ulega wątpliwości, że znajdujący się w aktach sprawy dokument transkrypcyjny, wydrukowany przy użyciu komputera, na papierze formatu A4, *prima facie* nie odpowiada opisanym w punkcie 2. niniejszego uzasadnienia warunkom. Przede wszystkim sporządzony on został czcionką courier new 7 pkt.,

z bardzo ciasną interlinią, bez podziału na akapity, światła i jakichkolwiek innych zabiegów graficznej segmentacji tekstu. Powyższe, samo w sobie, powoduje, że tekst jest nieczytelny. Ponadto wskazać należy, że w tekście zastosowana została wadliwa interpunkcja, odgrywająca istotną rolę w interpretacji tekstu, a także wstępują błędy składniowe. Zdania są wielokrotnie złożone i częstokroć zajmują kilkanaście wersów tekstu. Co kilka wersów pojawiają się ciągi znaków liczbowych umieszczone w nawiasach kwadratowych, poprzedzone literami „ns” albo znakiem zapytania, mogącym wskazywać na wątpliwość, co do poprawności transkrypcji. Hipotezę tę potwierdza m.in. okoliczność, że już w pierwszym wersie dokumentu transkrypcyjnego wskazany znak zapytania pojawia się przed oznaczeniem sprawy, w której wydano postanowienie wstępne z 8 sierpnia 2019 r. Z treści transkrybowanego uzasadnienia wynika bowiem, że wydane ono zostało w sprawie I Ns 150/17, podczas gdy z akt sprawy, w tym komparacji zaskarżonego skargą kasacyjną postanowienia, wynika, że wydane ono zostało w sprawie I Ns 158/17.

Dokument transkrypcyjny nie został opatrzony tytułem, nie zawiera sygnatury akt sprawy, a także nie jest podpisany. Rozpoczyna się umieszczonym w nawiasie kwadratowym wyrażeniem: „Sędzia Przewodniczący K. G. 00:02:08.712”, zaś kończy się, również umieszczonym w nawiasie kwadratowym, wyrażeniem: „Koniec nagrania 00:58:59.000”. Brak jest urzędowego potwierdzenia, że transkrypcja jest zgodna z uzasadnieniem wygłoszonym przez sędziego, a w konsekwencji brak jest informacji o osobie odpowiedzialnej za stwierdzenie tej zgodności.

Niezależne od powyższego zauważyć należy, że transkrypcja została wykonana w terminie przekraczającym termin określony w art. 329 § 2 k.p.c.

6. Zgodnie z art. 327¹ § 1 k.p.c., do którego odsyła art. 331¹ § 3 k.p.c., uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, obejmującej ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, a także wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Analiza dokumentu transkrypcyjnego nie umożliwia przyjęcia, że powyższe warunki zostały spełnione. Przede wszystkim już sam graficzny układ tekstu

znacząco utrudnia, a w niektórych fragmentach wręcz uniemożliwia, rozdzielanie elementów deskryptywnych i ocennych. W konsekwencji nie można jednoznacznie ustalić, czy określona część tekstu odnosi się do faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, czy też przyczyn, dla których odmówił dowodom wiarygodności i mocy dowodowej.

Podobnie niejasne pozostaje, do których z przywołanych w dokumencie transkrypcjach przepisów prawa odnoszą się wywody Sądu Okręgowego. Brak podziału na akapity powoduje bowiem niejasność co do tego, czy dany wywód ma na uzasadnienie celu zastosowania w sprawie przepisów przywołanych bezpośrednio przed nim, czy też przepisy te wskazywane są dopiero po wywodzie merytorycznym.

Uogólniając stwierdzić należy, że wykonana transkrypcja pozostaje na skutek przyjętej formy zapisu nieprzejrzysta i nieczytelna, zaś uwzględniając kwestie syntaktyczne i edytorskie także niezrozumiała. Zamieszczone w tekście znaki zapytania i występujące nieścisłości podważają dodatkowo jej wiarygodność.

Jak podkreślił Sąd Najwyższy w przytoczonym wyżej postanowieniu w sprawie III CSK 237/15, dokument transkrypcyjny, który jest nieczytelny albo bardzo trudno czytelny i niezrozumiały może narażać na uszczerbek powagę sądów i wymiaru sprawiedliwości. Tego rodzaju sytuacja występuje w niniejszej sprawie.

7. Z powyższych względów, wobec wskazanych wad uzasadnienia zaskarżonego postanowienia, uniemożliwiających jego jednoznaczne zrozumienie, a w konsekwencji jego kontrolę kasacyjną, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ms]

